

Zöld élelmiszer-politika Európáért

Az európai élelmiszer-kultúra megerősítése

(Elfogadta: az Európai Zöldek Tanácsa, Montreuil, Párizs, 2008. október 9–12.)

1. Az egészséges és ízletes élelmiszer politikai kérdés

Egyik legbecsesebb közös európai értékünk élelmiszer-kultúránk sokszínűsége. Az élelmiszer-kultúrával kapcsolatos zöld politikák ezért megőrzik ezt az örökséget. Azt szeretnénk, hogy az emberek térségükben megőrizzék és élvezhessék az egészséges, ízletes és helyi ételeket. Ez a fontos politikai cél a zöld mozgalom összehangolt fellépését kívánja meg a halászat, a gazdálkodás és az élelmiszer-feldolgozás további iparosításával szemben, a globális élelmiszer-kereskedők erőteljes piaci erejével és az élelmiszerek sokféleségének, minőségének és mennyiségének aggasztó csökkenésével szemben, ami például számos halfaj túlhalászatából ered.”

A dioxin- és szalmonellamérgezéshez hasonló élelmiszerbotrányok és az olyan betegségek, mint a BSE és a madárinfluenza táptalaja a nagyüzemi gazdálkodás volt, és azért váltak a közegészségre veszélyessé, mert az állatok és az élelmiszerek egyre inkább körbejárják Európát és a világot. A laboratóriumból kikerülő élelmiszerek aláássák a gazdálkodók és a fogyasztók élelmiszerrendszerünkbe vetett bizalmát. Az EU-ra az USA és a multinacionális vállalatok felől nyomás nehezedik, hogy elfogadja a géntechnológiával módosított szervezetek (GMO) és klónozott állatok felhasználásával előállított élelmiszereket. Ha azonban az európai gazdálkodók feladják hagyományos növény- és állatfajtáik sokféleségét, ha a halászok olyannyira kimerítik a helyi halállományokat, hogy a hagyományos fajok többé nem lesznek elérhetőek, és a fogyasztókat nem érdekli többé, hogy mit is esznek, ez alapjaiban ingatná meg élelmiszer-kultúránkat és élelmiszer-biztonságunkat.

Az európai Zöldek azért küzdenek, hogy az európai polgárok azt ehessék, amit szeretnek, nem pedig azt, amit az élelmiszeripar szeretne megvásároltatni velük. A gazdálkodók és a fogyasztók egyértelművé tették, hogy mit akarnak. Évekkel ezelőtt elutasították a mesterséges hormonok használatát a hústermelésben, és a jövőben nem akarnak GMO-t látni sem a földjeiken, sem pedig a tányérjaikon. Az európai polgárok jobban szeretik tudni, hogy ételeik honnan származnak, az állatokat hogyan gondozzák, és esetleg milyen adalékanyagokat keverték az ételükbe. Biztosak akarnak lenni abban, hogy halételük olyan jól igazgatott halgazdaságból származik, amely nem károsítja a környezetet. Szeretnénk, ha ez a hozzáállás megerősödne. Az élelem létfontosságú az életünk, egészségünk és jólétünk szempontjából. Ezért politikai kérdés a jó élelmiszer.

2. Piacok, amelyek az emberekért működnek

A gazdaságokra, halászatra és élelmiszerekre irányuló zöld politikák Európában a gazdálkodók, halászok és fogyasztók kölcsönös felelősségének megteremtésére törekednek. Nem kérjük az államot arra, hogy irányítsa az élelmiszerpiacokat. Elvárjuk, hogy az EU és tagállamaink szigorú szabályokat hozzanak az ökológiailag biztonságos és szociálisan tisztességes verseny érdekében, és biztosítsák, hogy ezeket a szabályokat mindenki tiszteletben tartja. Arra ösztönözzük az európai döntéshozókat, hogy globális léptékben gondolkodjanak és európaiként cselekedjenek, megerősítve a fenntartható termelési gyakorlatokat és az ésszerű fogyasztási szokásokat – az EU-

DV\755702HU.doc

n belül és kívül egyaránt. A jobb versenyszabályoknak véget kell vetniük a piaci erő koncentrációjának az élelmiszer-ágazatban, és meg kell erősíteniük a regionális és helyi piacokat. A gazdálkodóknak és az élelmiszeriparnak nyújtott állami támogatást az élelmiszergyártás egészségét átható fenntartható és energiatakarékos gyakorlatokhoz kell kötni. Elvben a harmadik országokból érkező élelmiszerimport esetében is tiszteletben kell tartani ezeket az alapelveket, bár a legkevésbé fejlett országok esetében átmeneti kivételeket lehet tenni. A fogyasztók részére nyújtott állami támogatással és az adószabályozásokkal ösztönözni kell, hogy a fogyasztók előnyben részesítsék az egészséges élelmiszereket (pl. gyümölcsök és zöldségek), és azokat mindenki számára elérhetővé kell tenni, végzettségtől és társadalmi osztálytól függetlenül.

Sok gazdálkodó érzi úgy, hogy továbbra is növekedésre kényszerül versenyképességének megőrzése érdekében, míg mások a helyi piacok tulajdonlásának új módozataiban találták meg a megoldást. Azzal, hogy termékeiket egy névtelen élelmiszerpiacon értékesítik nyersanyagként, a termelők elvesztik arra irányuló képességüket, hogy megértsék, mit kívánnak a fogyasztók, és hogy termelésüket igényeikhez igazítsák. A helyi piacok fejlesztése, a decentralizált feldolgozás és a fogyasztókkal való közvetlen együttműködés lehetővé teszi, hogy nagyobb hozzáadott értéket hozzanak létre, amely visszakérül gazdaságukba és erősíti a tágabb értelemben vett vidéki gazdaságot. Ez fontos egy élettől pezsgő és vonzó vidék megőrzéséhez. Gyorsan növekszik azon fogyasztók száma, akik előnyben részesítik a bio- és egészséges élelmiszereket, és törődnek a földrajzi eredettel és az egészségügyi jellemzőkkel. Az élelmiszer-kultúrával kapcsolatos zöld politika elősegíti ezen újfajta piaci tulajdonlás felfedezését és a kölcsönös felelősségvállalást. Mi az emberekért működő piacot hozunk létre.

3. A szabályok megváltoztatása az élelmiszer jobb minősége és az etikus élelmiszergyártás érdekében

A zöld uniós élelmiszer-politika megváltoztatja majd, hogy mi a szabály és mi a kivétel az igazi élelmiszer-minőség terén. Ahelyett, hogy először támogatásban részesítjük a nagyüzemi gazdálkodást, ami után fedeznünk kell a szennyezett vizek és a növekvő egészségügyi ellátás költségét, a legfejlettebb fenntartható módszereknek kell az állami támogatás mércéjévé válniuk. Idetartozik a biogazdálkodás és az egyéb fenntartható gyakorlatok, amelyek megőrzik a biológiai sokféleséget és a vízkészleteket, javítják a vetésforgót és a talajtermékenységet, megelőzik az árvizeket, az aszályokat és a tűzvészt, valamint csökkentik az üvegházhatást okozó gázokat a növénytermesztés és az állattenyésztés integrációja révén. A nagyüzemi gazdálkodást és minden olyan feldolgozási gyakorlatot, amely jelenleg közegészségügyi költségeket (allergia kiváltása, emésztőszervi és krónikus betegségek) és a környezet helyreállításával kapcsolatos költségeket von maga után, fokozatosan meg kell szüntetni és fenntartható termeléssé kell alakítani. A zöld élelmiszer-politikához hozzátartoznak az állatok jólétének javítását célzó jogszabályok is.

A közös halászati politikát oly módon kell tovább reformálni, hogy a támogatások többé ne legyenek elérhetők a túlhalászat céljára az európai vizeken és azokon kívül, a halászokat pedig más jövedelemforrásokkal segítsék, például beiskolázási programokkal. Az olyan romboló gyakorlatokat, mint a teljesen jó halállományok tetemes mennyiségeinek megsemmisítését vagy a fenékvonóháló használatát be kell tiltani. Emellett a piac sem fogadhat el többé illegálisan, bejelentetlenül és/vagy szabályozatlanul fogott halat.

A zöld élelmiszer-politika tehát a mezőgazdasági, környezetvédelmi, közegészségügyi és élelmiszer-minőségi politikák teljes körű integrációját teszi szükségessé. Az élelmiszer-termelés szabályának alapjait a legfenntarthatóbb gyakorlatokra, valamint az élelmiszer-feldolgozás és -értékesítés helyi alapú diverzifikációjára kell helyezni. Míg az ismétlődő élelmiszerpánik

fényében az Európai Unió jelentős erőfeszítéseket tett a jobb élelmiszer-biztonság elérése érdekében, az élelmiszerláncban megjelenő ártalmas betegségek és anyagok kiküszöbölésével, ezeket a kezdeményezéseket a tagállamok sokszor elodázták vagy késleltették, vagy épp a WTO-ban folyó nemzetközi kereskedelmi tárgyalások és szabadkereskedelmi megállapodások lehetetlenné tették azokat.

Az EU közös agrárpolitikájának „kizöldítése” azt jelenti, hogy a befektetések a szociális és környezetvédelmi infrastruktúrára, valamint a fenntartható vidéki fejlesztésre összpontosulnak. Mi hiszünk a tudatosság növelésének, valamint a gazdálkodók és fogyasztók „nevelésének” igazi zöld forradalmában; az élelmiszer kevésbé centralizált és magas színvonalú feldolgozásában; a kevesebb állatszállításban és a rövid távolságra történő értékesítésben; a tisztességes kereskedelemben és a minőségi élelmiszerek valóságos címkézésében.

1. szövegdoz: A szabályok megváltoztatására vonatkozóan a Zöldek az alábbiakat követelik:

- az agráripari fejlesztésre nyújtott állami támogatások fokozatos megszüntetése – a gazdálkodóknak folyósított állami támogatást a környezetvédelmi és élelmiszer-biztonsági jogszabályok szigorú betartásához kell kötni (a veszélyes növényvédő szerek használatának mellőzése, az antibiotikumok és a növekedésserkentők használatának mellőzése az állattenyésztésben, a környezetvédelmi és állatjóléti előírások betartása)
- egyedi támogatás a bio- és külterjes gazdálkodáshoz, ideértve a helyi feldolgozást szolgáló infrastruktúrát (kis vágóhidak és feldolgozó létesítmények)
- olyan halászati módszerek támogatása, amelyek a legkevésbé rombolják a környezetet, és az elővigyázatosság mint szemlélet alkalmazása a túlhalászat megelőzése érdekében
- az egészséges élelmiszerek (pl. gyümölcsök és zöldségek) felhasználását támogató és az egészségtelen élelmiszerek (pl. cukrot, finomított gabonát vagy telített zsírokat nagy mennyiségben tartalmazó élelmiszerek) használatát csökkentő adópolitikák
- az intenzív és a nagyüzemi gazdálkodás, ideértve a haltenyésztést, visszaszorítása a környezetvédelmi, állatjóléti és élelmiszer-biztonsági jogszabályok szigorú végrehajtása révén (az ökológiai feltételek vagy keresztmegfelelés elve);
- külön támogatás a mezőgazdasági gyakorlatok nem piaci funkcióihoz, például a zöld és kék szolgáltatásokhoz

4. A politikák integrálása – az elővigyázatosság elvének érvényesítése

A zöld gazdálkodási és élelmiszer-politikák tehát az elővigyázatosság elvének megerősítését követelik meg az élelmiszer- és a közegészségügyi politika terén, ami azt jelenti, hogy a nem biztonságos élelmiszerek közegészségügyi kockázatát minimalizálni, táplálékunk minőségét pedig a fenntartható élelmiszergyártási gyakorlatokon keresztül javítani kell. Az EU élelmiszer-politikáját nem korlátozhatja a végtermékekben található káros anyagok felderítésére. Az egészséges élelmiszertermékeket garantáló, az ellenőrzést lehetővé tevő előírásokat a termelési folyamat egészen keresztül érvényesíteni kell, a növények és takarmányok termesztésétől és a haltenyésztéstől kezdve az élelmiszer végső feldolgozásáig, kereskedelméig és fogyasztásáig. Ezeket az úgynevezett folyamatorientált előírásokat az EU eddig kizárólag a biogazdálkodás szabályozásában tette kötelezővé. Az élelmiszer-biztonság és az élelmiszer-minőség javítása érdekében a jövőben ezeket a hagyományos élelmiszergyártásban is alkalmazni kell, legyen szó akár mezőgazdaságról, halászatról vagy haltenyésztésről.

Ez a folyamatorientált megközelítés az uniós élelmiszer-higiéniai szabályokba már beépült. Azonban fontos különbség van a higiénia és az élelmiszer-minőség között. A szigorú higiéniai szabályokat be kell tartani a vágóhidakon, a hús-, hal-, tej- és élelmiszer-feldolgozásban és a gazdaságokban, azonban ezeket differenciálni kell és rugalmasan a felmerülő kockázatokhoz, a termelő és a fogyasztó közötti távolsághoz, valamint a feldolgozás és a végső fogyasztás között eltelt idő szerinti felhasználhatósági időtartamhoz kell igazítani. Habár az európai higiéniai előírások rendelkeznek a rugalmasságról, ezek értelmezése gyakran a nagyipar igényeinek kielégítését szolgálja: az élelmiszer-politika hátterében sokszor az a szándék rejtőzik, hogy a feldolgozó üzemek nagyfokú koncentrációja a kis vágóhidakat bezárásra, míg a kis tejüzemeket az ipar elhagyására készíti.

Mint az Európai Parlament Zöldjei, a kis feldolgozó üzemek, a hagyományos termékek és a közvetlen értékesítés esetében rugalmasabb szabályokat harcoltunk ki. A legtöbb tagállam azonban nem alkalmazza ezeket a szabályokat, és a gazdálkodók, valamint a fogyasztók részéről nyomásgyakorlásra van szükség a helyi struktúrák támogatásához. Vegyük a nyerstejből előállított sajt példáját: míg az alpesi legelőkön a tej (természetes) csíratartalma esetleg túl magas ahhoz, hogy a tejet a begyűjtés és a száz kilométerre eső ipari tejfeldolgozó üzembe szállítás előtt két napig hűthessék, megfelelőbb lehet arra, hogy közvetlen, hagyományos feldolgozás útján nyerstejből készült sajtot állítsanak elő belőle, ami egyszerűbb higiéniai követelményeket kíván.

2. szövegdoboz: A fenntarthatósági előírásokra vonatkozóan a Zöldek az alábbiakat követelik:

- az elővigyázatosság elvének alkalmazása a teljes élelmiszerláncban és egyértelmű felelősségi szabályok megállapítása (különösen ami a vegyianyag-maradékokat és a GMO-szennyezettséget illeti);
- az élelmiszer-biztonságot garantáló előírások érvényesítése anélkül, hogy a végrehajtás regionális és helyi élelmiszergyártás fenntartásához és diverzifikációjához szükséges rugalmasságát korlátoznánk (a helyi piacokra és a kis feldolgozó vállalkozásokra vonatkozó egyedi higiéniai szabályok);
- a minőségi szabványok meghatározásának kibővítése annak érdekében, hogy figyelembe vegye az élelmiszer-kultúrában és az ízlésben tapasztalható jelentős különbségeket (a biológiai sokféleséget és a helyi élelmiszer-kultúrát megőrző gyakorlatok elősegítése);
- a higiéniai előírások meghatározásakor az előírásokat ellenőrző hatóságok és állatorvosok számára egyértelmű túllépési tőrés határokat kell megállapítani ahhoz, hogy a rugalmasság kiterjeszhető legyen, valamint hogy iránymutatást kapjanak az egyéni döntések meghozatalához
- bizonyos mértékig, és amíg nem áll fenn közvetlen egészségügyi kockázat veszélye, a helyileg értékesített kisüzemi termékekre vonatkozó szabályokat a hivatalos ellenőrző szerv, a fogyasztók és a termelők maguk között alakíthatnák.

5. Az élelmiszeripar hatalmának megdöntése

A globális élelmiszeripar hatalma növekszik, mert a gazdálkodás egyre inkább szakosítottá válik, és az egészséges élelmiszer helyett a mesterséges élelmiszerekhez gyárt összetevőket. Táplálékunk egyre jelentősebb része áll feldolgozott élelmiszerből. Míg egyre kevesebb időt töltünk ételünk elkészítésével, egyre több olyan mesterséges adalékanyagot fogyasztunk, mint a tartósítószer, emulgeálószer, ízfokozók és aromák, olyan anyagokat, amelyekről az élelmiszeripar függ. Több ezer ilyen összetevő engedélyezett annak ellenére, hogy nem végeztek a testünkben fellépő lehetséges komplex kölcsönhatásaikat vizsgáló toxikológiai tanulmányokat.

Az élelmiszeripar multinacionális szereplői jelentős befolyást gyakorolnak az élelmiszer-ipari előírásokat meghatározó európai és nemzetközi szervezetek (a Codex Alimentarius – a WHO és az FAO által közösen irányított szervezet, élelmiszer-biztonsági hatóságok) döntéseire. Ezen „technikai” vagy „tanácsadó” testületek felett, amelyek elvileg függetlenek, szakértelmüket azonban gyakran az iparágaktól szerzik, nem gyakorolnak teljes körű demokratikus ellenőrzést, és piaci erejük, valamint politikai befolyásuk egyre növekszik.

A Zöldek európai élelmiszer-politikái az élelmiszeripar jobb ellenőrzését és a fogyasztók tudatos döntését szorgalmazzák. A fogyasztókat tájékoztatni kell azokról a vállalatokról, amelyek többször vagy súlyosan megsértették az élelmiszer-biztonsági előírásokat („name and shame”), annak érdekében, hogy korlátozzuk az engedélyezett adalékanyagok számát, biztosítsuk használatuknak a címkén való teljes körű feltüntetését és javítsuk az élelmiszerekben található nemkívánatos anyagok ellenőrzését (növényvédő szerek, antibiotikumok, egyéb maradványok). A zöld élelmiszer-politika az EU Bizottsága tanácsadó bizottságai, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) és a nemzetközi szervezetek, mint például a Codex Alimentarius vagy a WTO tanácskozásainak nagyobb átláthatóságát kívánják meg, a különvélemények közzétételét is ideértve. Az EU-nak továbbá jogot kell biztosítania a nem kormányzati szervezeteknek arra, hogy az ilyen testületek határozatait jogi eszközökkel megtámadhassa.

A globális élelmiszercégek megakadályozzák, hogy a gazdálkodók, a halászok és a fogyasztók tisztességes élelmiszerárakat kapjanak vagy fizessenek. Piaci erejüket arra használják, hogy a fogyasztói árakat a mezőgazdasági termelői átlagárak vagy a halászoknak kifizetett árak által nem indokolt mértékben növeljék. A mezőgazdasági termékek piacának monopolizációjában megfigyelhető tendenciák visszaszorítása érdekében az EU-nak azonnal cselekednie kell versenyszabályai értelmében. Az az érvelés, miszerint a globális piac liberalizációja kedvez a további versenynek, ami az északi és déli gazdálkodóknak jobb jövedelmet, míg a fogyasztóknak tisztességesebb árakat biztosít, helytelen. Körülbelül mindössze 120 élelmiszer-felvásárló cég létezik, amelyek ellenőrzésük alatt tartják a piacot az egész világon, és pozíciójukat arra használják, hogy döntsenek a gazdálkodók piacra jutásáról.

6. A nagyobb átláthatóságot szolgáló címkézés

Annak érdekében, hogy ne zavarjuk még jobban össze a fogyasztókat, hanem lehetővé tegyük számukra, hogy az élelmiszer megvásárlásakor a megfelelő döntést hozzák, valamint hogy a minőségi termékek piaci kiépüljenek, elengedhetetlenek a hatékony vizsgálatok és ellenőrzések, valamint az olvasható címkék. A jelenlegi ellenőrzési rendszerek az élelmiszer-biztonságra összpontosítanak, és figyelmen kívül hagyják az élelmiszer fenntarthatósági szempontjait és egészséges jellegét. A zöld élelmiszer-politika az EU védekező élelmiszer-biztonsági megközelítését proaktív élelmiszer-minőségi megközelítéssé alakítaná. A fogyasztóknak döntéseik meghozatalához egyszerű és releváns információkra van szükségük. A túlsúlyosság jelenlegi elterjedésének ellensúlyozásához a feldolgozott élelmiszerek tápértékeit feltüntető címkézésnek világosnak és érthetőnek kell lennie.

A földrajzi jelzéseket, amelyeket az EU az élelmiszerek minőségéről szóló rendeletben már meghatározott, módosítani kell annak érdekében, hogy átláthatóbb információkkal szolgáljanak. Az oltalom alatt álló eredetmegjelöléseket, amelyek helyileg megállapított minőségi előírásokhoz kapcsolódnak, szigorítani kell annak érdekében, hogy megelőzzük a fogyasztók

félretájékoztatását (pl. importált tejből készült „regionális” jellegű sajt). A származási hely feltüntetése nem korlátozódhat a gyümölcsökre, zöldségekre, halra vagy marhahúsra.

A bioélelmiszerek ágazata önszabályozó, és magasra helyezi a mércét a biotermékek ellenőrzésekor és tanúsításakor, valamint szigorú szabályokat hoz mind a hazai, mind pedig az importtermékek címkézése esetében. Ezt a függetlenséget védeni kell az iparág vagy a kormány e feladatok átvételére irányuló kísérleteivel szemben.

A géntechnológiával módosított élelmiszerek címkézését oly módon kell végezni, hogy a fogyasztók azonosíthassák a géntechnológiával módosított takarmányok felhasználásával előállított tojásokat, húskészítményeket és tejet, ami kiterjed az esetleges szennyezettség iránti felelősségre is. A címkék már most is feltüntetik, hogy a halat a tengerből halásszák-e vagy tenyésztik, csakúgy, mint azt az általános területet, ahonnan származik, viszont több olyan részletre van szükség, mint például a halászat környezetre gyakorolt hatása, a halfogás módszere és a halak szabadon élő állományainak állapota (kimerített, bőséges stb.)

3. szövegdozoz: Átláthatóság és címkézés

- a termék eredetéről, valamint annak előállítási módjáról a fogyasztót alapvető és releváns információkkal kell ellátni a fogyasztók tájékoztatására vonatkozó uniós szabályozás keretében (a nyomon követhetőséggel és az egyedi címkézéssel kapcsolatos jogszabályok jobb végrehajtása);
- a fogyasztók ösztönzése az egészséges étrend melletti választásra (világos és érthető címkézés a csomagoláson, az élelmiszer-kultúra oktatása az iskolákban és jó minőségű ételek a közétkeztetésben);

7. Az élelmiszer- és az energiabiztonság egyensúlyban tartása

A globálisan növekvő népességgel, valamint Brazília, India és Kína felemelkedő gazdaságaival az élelmiszer és az energia iránti kereslet rohamosan növekszik. Ugyanakkor az olcsó ásványolaj fogyóban, míg a talaj, a talajvíz és a biológiai sokféleség a világ számos területén kimerülőben van. Az éghajlatváltozás miatt a gyenge termés és az éhínség előfordulása valószínűbbé válik. A halkészítmények nagy utat tesznek meg, mielőtt az asztalra kerülnének, olykor kifogásuk helyéről, Európából Kínába utaznak, hogy az ottani feldolgozásuk után visszatérjenek Európába, ahol végső értékesítésre kerülnek. Európa szintén nagy mennyiségben importál halat a fejlődő országokból, ami hatással van a helyi, a regionális, sőt a nemzeti élelmiszer-biztonságra is. Ez egy gazdasági válsághoz és geopolitikai konfliktusokhoz vezető robbanásveszélyes elegy.

Az EU-nak az agroüzemanyag – amelyet félrevezetően bioüzemanyagnak hívnak – használatával kapcsolatos jelenlegi céljai például a földterületek, a víz és az energia fenntarthatatlan használatára buzdítanak, és súlyos veszélybe sodorják a globális élelmiszer-biztonságot. Ez különösen sok fejlődő országot érint, amelyek az (importált) olcsó élelmiszertermékektől függenek, most viszont az a veszély fenyegeti őket, hogy nagyobb földhasználati, víz- és energiaköltségeket kell megfizetniük ahhoz, hogy elegendő élelmiszerterméket tudjanak vásárolni és előállítani, megfizethető áron. Hiba ragaszkodni az ásványi üzemanyagok agroüzemanyaggal való kiegészítésének kötelező céljaihoz, még mielőtt az agroüzemanyag előállításának és behozatalának bármilyen átfogóbb környezeti és társadalmi hatásvizsgálatát elkészítettük volna. Az EU Bizottságának saját Közös Kutatóközpontja által nemrégiben készített tanulmány azt jelzi, hogy az agroüzemanyag-előállítás nem csökkenti érdemben a széndioxid-kibocsátást; ezzel szemben 60 milliárd euróval növelheti a környezetvédelmi kiadásokat.

Az élelmiszert, takarmányt és üzemanyagot biztosító természeti erőforrásokra nehezedő, folyamatosan növekvő nyomást az elégségesség elve alapján jelentősen csökkenteni kell. Észak-Amerika és Európa ma a világ ásványolajának 70%-át és a világ élelmiszerének 40%-át használja fel, míg a világ népességének csupán 19%-át adja. Az EU a világon a mezőgazdasági termékek és a hal legnagyobb importőre. Az energiaforrásokhoz, a vízhez és a földekhez való hozzáférés jövőbeni konfliktusainak elkerülése érdekében a Zöldek élelmiszerekre és energiabiztonságra irányuló politikáinak kezelniük kell a pazarló termelői és fogyasztói szokásokat és életformát, valamint az élelmiszerek és az energia mindenki számára kiegyensúlyozottabb elérhetőségére kell helyezniük a hangsúlyt.

A húselőállítás több energiát fogyaszt, mint a növények, gyümölcsök és zöldségek termesztése. A húsfogyasztás azonban a világ minden táján megnövekedett. Már a különféle európai egészségügyi intézmények is elismerték, hogy az európaiak manapság túl sok húst fogyasztanak. Ez egy ideje kihat és a továbbiakban is ki fog hatni a földterületek globális elérhetőségére, valamint a víz- és energiaszükségletekre. Ezt példázza a brazíliai esőerdők esete, amelyek mérete továbbra is gyorsan csökken az európai állattenyésztés részére folytatott szója- és kukoricatermesztés miatt. A zöld élelmiszer-politika a csökkentett húsfogyasztásra törekszik. Ez nemcsak energiaügyi, hanem közegészségügyi kérdés is.

4. szövegdoz: Konkrét intézkedések

- Visszafogni a rossz hatékonyságú fogyasztást annak érdekében, hogy optimalizáljuk a ritka természeti erőforrások használatát, amilyen az energia, a víz és a föld. Ez azt jelenti, hogy mi, Zöldek a rossz hatékonyságú húsfogyasztással is foglalkozni fogunk, mivel a gabonafélék fogyasztásához képest ennek hatékonysága a föld- és energiahasználatot tekintve hétszer rosszabb.

8. Tisztességes kereskedelem és feltételes piaci hozzáférés

A mezőgazdasági piacok megnyitása immár több mint egy évtizede az Európai Bizottság mantrája. Azt az érvelést, miszerint délen csak akkor mehet végbe fejlődés, ha a mezőgazdasági termékek szabadon mozoghatnak a nemzeti határokon keresztül, a szélesebb társadalom mára hatékonyan kétségbe vonta. A tisztességes kereskedelem szabályait alulról felfelé alakították a gazdálkodók, a fejlesztéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek, valamint a fogyasztói szervezetek, és jelenleg utat törnek a nagyobb piacok felé. Tekintettel az emberi jogok folyamatos megsértésére, az esőerdők elpusztítására és a vízkészletek kimerítésére néhány országban az EU-ba irányuló export érdekében, a Bizottságnak el kell ismernie, hogy sürgősen szükség van a feltételes piaci hozzáférés Zöldek által hangoztatott elképzelésére, amelynek értelmében az EU piacaihoz való hozzáférést szociális és környezetvédelmi feltételekhez és előírásokhoz kell kötni, és amelyet a nemzetközi kereskedelmi tárgyalások során aktívan elő kell mozdítani.

Az Európa élelmiszer-biztonságáról és a fejlődő országok élelmezés-biztonságáról folytatott többoldalú kereskedelmi tárgyalások patthelyzetéből kivezető út a „piacok dömpinggel szembeni feltételes védelme”. A dömpingellenes feltételeknek ki kell terjedniük az élelmiszer-biztonságra, a környezetvédelmi, szociális, állatjóléti kérdésekre és a biológiai sokféleség szempontjaira, amelyeket elvileg az EU területén folyósított közvetlen kifizetésekre alkalmazni kell. E feltételek betartásának elmulasztása az EU és a fejlődő országok határain vámtarifák vagy illetékek kivetését kell, hogy maga után vonja. Az ilyen „feltételes védelemből származó jövedelmet”

közvetlenül a fejlődő országokhoz lehetne átírányítani, és azt a megállapodás szerinti gyakorlatok, valamint előírások bevezetésére irányuló projektek támogatásához lehetne felhasználni.

5. szövegdozoz:

Egy ilyen jellegű, feltételes külső védelem megvalósítása érdekében az EU-nak:

- *mindenképpen meg kell szüntetnie a mezőgazdasági termékekre nyújtott exporttámogatások minden formáját*
- *szövetségre kell lépnie az FAO-val és az ENSZ más szervezeteivel a kérdéssel kapcsolatos többoldalú megállapodás elérése érdekében, a WTO keretein belül vagy kívül*
- *kellőképpen hatékony határellenőrzést és a származási helyen végzett folyamatellenőrzést kell megvalósítania annak érdekében, hogy az importált termékek esetében az élelmiszer-biztonsági előírások betartása garantált legyen*
- *csökkentenie kell az élelmiszer- és takarmánytermesztéssel, a betakarítással, a termeléssel és a szállítással járó energiahasználatot*
- *biztosítania kell, hogy az EU halászhajói által a fejlődő országok vizein folytatott halászat fenntartható legyen, ugyanakkor pedig hozzájáruljon a helyi közösségek által folytatott és a részükre létrehozott fenntartható halászat kialakításához.*

9. Befektetés a jövőbe – az élelmiszer-ipari kutatások fejlesztése

A mezőgazdasági kutatás lehetővé teszi a gazdálkodó és élelmiszer-ágazat innovációját és további fejlesztését. A kutatásokat eddig a termelés valamennyi területét átható intenzívvé tétel és a munkatakarékos racionalizálás ösztönözte. A vidéki főiskolákon folyó szakképzés ennek megfelelően alakult. Ennek eredményeképpen a szakértelem az áruk előállításából származó nyereség maximalizálására összpontosult, ami viszont egyes kedvezőbb régiókban a mezőgazdasági termelés koncentrációjához, míg máshol elnéptelenedéshez vezetett. Hasonlóképpen a halászatban a kutatás a halállományok egyre nagyobb mennyiségeinek kifogására összpontosított, figyelmen kívül hagyva a környezetre gyakorolt hatást, és évente világszerte több millió tonnányi hal szemétté kerülését eredményezte.

A halászat, a mezőgazdaság és az élelmiszeripar további fejlődésének és innovációjának általában a társadalom változó igényeinek kell megfelelnie. A kutatás és oktatás új célkitűzéseket kíván, és annak a földeken és a tengeren zajló fenntartható termelésre, valamint a változó fogyasztási szokásokra kell irányulnia a biotechnológiai intenzifikáció helyett. A társadalom által igényelt szolgáltatások széles körének – a minőségi élelmiszerektől kezdve a természet megőrzéséig és a falusi turizmusig – meg kell jelennie a kutatásban és az oktatásban.

A zöld élelmiszer-kutatási politika tehát prioritásokat szab az integrált társadalmi, környezeti és gazdasági kutatásoknak, amelyeknek a termelés és a fogyasztás minden szintjén az életciklusok javítását kell vizsgálniuk, valamint a természet és az elégségesség elvét követő közösségi gazdálkodás szinergiáit kell hasznosítaniuk.

6. szövegdozoz

- *A nagyszabású agráripari vállalatok érdekeit szolgáló géntechnológiára és haszonmaximalizálásra való összpontosítás helyett a mezőgazdasági kutatásokban a hangsúlyt a vidéki térségekben folyó foglalkoztatásnak és innovációnak a megújuló energia és a megfelelő technológiák segítségével történő diverzifikálására kell helyezni*
- *Kiemelt hangsúlyt kell fektetni a bio- és a kis ráfordítást igénylő gazdálkodás célzott kutatások révén történő modernizációjára*

- A halászati kutatásoknak az azonnali eredmény környezeti hatásokat figyelmen kívül hagyó maximalizálásától olyan halászati módszerek felé kell elmozdulnia, amelyek kizárólag a felhasználható, kifejlett halak kifogását engedik meg, míg minden más halat és állatot (cápák, madarak, tengeri emlősök stb.) a vízben hagynak.

- A képzési és tájékoztató programok középpontjába a fenntartható élelmiszer-előállítási módszereknek és a kiváló minőségű, diverzifikált élelmiszertermékek értékesítési stratégiáinak kell kerülniük.

10. Elgondolkodtató élelmiszer-kérdés – fenntartható város–vidék kapcsolatok

Annak érdekében, hogy az egészséges és friss élelmiszer kérdése ismét politikai napirendre kerüljön, az EU-nak újra kell értelmeznie a vidéki és városi térségek közötti fenntartható kapcsolatokat. A vidéki térségek nem szolgáltathatnak egészséges és olcsó élelmiszert, ha a városok a „hátszágba” továbbra is a hulladék és a szennyezett vizek egyre nagyobb mennyiségeit öntik, és a strukturális politikák módszeresen háttérbe szorítják a vidéki polgárokat.

Az élelmiszer-minőség az EU-ban egy, az uniós lisszaboni menetrenddel kapcsolatos téves ideológiától és végrehajtástól is szenved. A kohézió, a versenyképesség és a fenntartható fejlődés három, egymástól elválaszthatatlan célja a jövőbeni vidék- és városfejlesztési politikáknak.

A kohézió nem csupán a vagyonnak az Unió gazdagabb térségeiből a szegényebbekbe történő újraelosztásának kérdése. Elkötelezettség emellett is, hogy hozzájárulunk a térségek közötti egyenlőtlenségek csökkentéséhez.

A versenyképesség nem pusztán a termelés leghatékonyabb módjának, a szolgáltatások és az áruk legkisebb költségének és árának kérdése. A minőség, a származási hely és a foglalkoztatásra gyakorolt hatás ugyanúgy idetartozik. Az EU gazdálkodási politikáiban ezért különbséget kell tenni a helyi vagy regionális szinten működő gazdaságok és vállalkozások, valamint az európai szinten működők vagy világméretűek között.

A fenntarthatóság nem pusztán a természeti erőforrások megőrzésének kérdése. A talaj, a vizek, a biológiai sokféleség és az egyéb közjavak gondos felhasználását és kezelését is magában foglalja. Idetartozik a társadalmi folytonosság és a helyi gazdaságok hosszú távú életképességének biztosítása is.

Az új vidéki és városi élelmiszer-biztonsági politika sikerre vitele érdekében az Európai Uniónak, a nemzeti kormányoknak és a civil társadalomnak ki kell dolgoznia egy új társadalmi szerződést. A közszféra támogatásainak igazodniuk kell a magánszektor és az önkéntes szektor rendelkezésére álló energiához és erőforrásokhoz. A vidéki térségekben élő embereket aktívan be kell vonni a vidékfejlesztési programok végrehajtásába.

7. szövegdoboz

A gazdálkodásban előállított hozzáadott érték megteremtése és a minőségi termékek piacainak kialakítása érdekében

- a közpénzeket a piaci intervenciótól át kell irányítani a vidéki infrastruktúra támogatására, amely fenntartja a helyi és regionális minőségi termékeket, az állatjóléti befektetéseket, a biológiai sokféleség megőrzését és az élelmiszer-biztonságot;
- a szennyező szermaradványok alacsony szintjével és az erőforrás-takarékos (energia, víz, trágya, vegyszerek, ...) termelési módszerekkel járó környezetbarát gazdálkodásra való áttérés;

- a biogazdálkodást a földek átalakítására nyújtott állami támogatással és az iskolákban, kórházakban és közétkezdékben történő értékesítéssel kell népszerűsíteni; a bio-bébiételeknek kell a normává válniuk;
- a túlhalászatot eredményező állami támogatásokat át kell irányítani a szelektívebb halászati eszközök ösztönzése és az EU halászfloTTái hatalmas kapacitástöbbletének csökkentése érdekében, hogy egyensúlyba kerüljenek a halállományokkal.